

- De arbeidsbelastingen in België
- Det totale lastendruk voor ondernemingen
- Kloof tussen effectief en officieel tarief
- Beleidsmaatregelen
- Conclusie

België: fiscale hel of belastingparadijs?

Menig bedrijfsleider zou de wenkbrauwen fronsen bij de omschrijving van België als een belastingparadijs. Typisch wordt er bij ondernemers integendeel gesproken over een welhaast verstikkende belastingdruk die zwaarder is dan in onze buurlanden, laat staan Centraal-Europa en verder weg.

Toch wordt ons land wel degelijk een belastingparadijs genoemd, een fiscaal wonderland. Heel wat bedrijven, met grote multinationals op kop, zouden nauwelijks belastingen betalen, indien ze het handig aanpakken. Een aantal quotes illustreren:

“België is gewoon een fiscaal paradijs voor de grote bedrijven die hun aangifte door fiscale kantoren laten doen.” *Dirk Vandermaelen, politicus voor de SPA, interview in Humo, 18-01-2011*

“Vooral degenen die over de middelen beschikken om zich te laten adviseren, betalen het minste belastingen.” *Karel Anthonissen, gewestelijk directeur van de Bijzonder Belastinginspectie in eigen naam, interview in Knack, 10 februari 2011.*

Hebben bovenstaande mensen het bij het foute eind of klagen bedrijfsleiders systematisch over een niet bestaand probleem? De waarheid, zo blijkt uit onze analyse, ligt ergens in het midden. Als er enkel naar vennootschapsbelastingen wordt gekeken, blijken er inderdaad talrijke mogelijkheden te bestaan om het officiële tarief van 33,99 procent te ontwijken. Dit betekent dat wie optimaal gebruik kan maken van de fiscale regels, veel minder betaalt dan wie dit niet doet.

Een vereenvoudiging van de bedrijfsfiscaliteit zou in dit opzicht soelaas bieden. Tegelijkertijd bemerken we dat, indien de belastingen op arbeid ook in rekening worden genomen, de Belgische bedrijfssector gebukt gaat onder een zeer zware belastingdruk. Een verdere verhoging van deze belastingdruk valt dan ook af te raden. Een algemene verlaging van het tarief, in combinatie met de afschaffing van het aantal aftrekmogelijkheden, uitzonderingsmaatregelen en fiscale achterpoortjes, zou resulteren in een eenvoudigere fiscaliteit zonder noch de staatskas noch de bedrijfssector te benadelen ten opzichte van de huidige situatie.

1. De arbeidsbelastingen in België

Allereerst staat buiten kijf dat arbeid bijzonder zwaar belast wordt. Het verschil tussen het nettoloon en de kost van tewerkstelling voor de werkgever (inclusief bijdragen voor de sociale zekerheid en personenbelasting), de zogenaamde ‘loonwig,’ illustreert de zware lastendruk voor de bedrijfswereld. Vergeleken met buurlanden Frankrijk, Duitsland en vooral Nederland, landen die economisch vergelijkbaar zijn met België en beschikken over een vergelijkbaar sociaal vangnet en openbare dienstverlening, gaapt er een grote kloof tussen nettolonen en arbeidskosten. Ook in vergelijking met de Scandinavische landen, die toch bekend staan om hun hoge

Auteur:

Kris Boschmans

Redactieadres:

Sneeuwbeslaan 20 - 2610 Wilrijk
Tel.: 03 829 25 06
Fax: 03 829 25 22
E-mail: vkw.metena@vkw.be
www.vkwmetena.be

Verantwoordelijke uitgever:

VKW Denktank

Illustratie cover: iStockphoto.com / Andrey Guzev

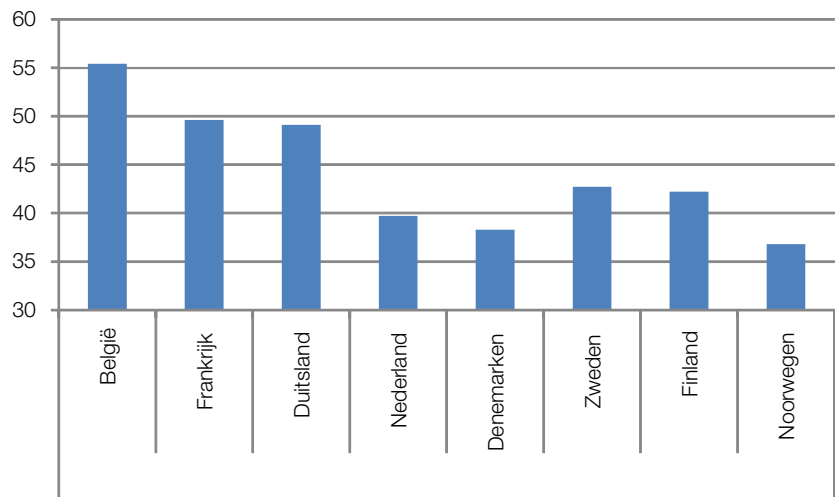
belastingdruk, slaat België een pover figuur. Voor een alleenstaande zonder kinderen met een gemiddeld inkomen loopt deze loonwig op tot ruim 55 procent (zie figuur 1). Dit is beduidend meer dan in de andere besproken landen. Voor iemand met een bovengemiddeld inkomen, bijvoorbeeld 167 procent van het gemiddelde, zijn de verschillen overigens nog meer uitgesproken.

Cijfers van eurostat bevestigen dit beeld. De 'impliciete arbeidskosten,' hetgeen het aandeel van belastingen en sociale zekerheidsbijdragen ten opzichte van de totale loonmassa weergeeft, ligt erg hoog in België. Enkel Italië doet nog slechter in dit opzicht.

Verder valt op dat ook de middenklasse al snel heel hoge belastingen betaalt. De marginale aanslagvoet, die aangeeft hoe sterk een uur extra werken of een loonopslag belast wordt, spreekt boekdelen in dit verband. Meer dan 75 procent van de werkende bevolking moet minstens de helft van een loonopslag afdragen aan de staat (Decoster, De Swert en Van Camp, 2010). Vergelijken met onze buurlanden worden relatief bescheiden arbeidsinkomens al zwaar belast. Een alleenstaande met een bruto jaarinkomen van 30.000 euro betaalt al meer dan 30 procent aan inkomensbelastingen, meer dan het dubbele van onze buurlanden (zie figuur 2).¹

De belastingdruk op arbeid is aldus onmiskenbaar en bovendien erg progressief. In tegenstelling tot de meeste Zuid- of Oost-Europese landen, daalt de inkomensongelijkheid sterk door ons systeem van personenbelasting. De inkomensongelijkheid neemt af met ongeveer 20 procent door ons belastingstelsel, meer dan in andere Europese landen (Decoster, 2009), terwijl ook de sociale uitkeringen vooral de relatief armen ten goede komen en aldus ook sterk progressief werken.

1 Figuur 2 omvat enkel de inkomensbelastingen, die relatief belangrijk zijn voor de belastingontvangsten in ons land. In onze buurlanden wordt een groter deel gehaald uit sociale zekerheidsbijdragen. Deze figuur houdt bovendien geen rekening met belastingaftrekken en geldt voor een alleenstaande zonder kinderen ten laste.

Figuur 1: Loonwig alleenstaande zonder kinderen met gemiddeld inkomen, 2010.

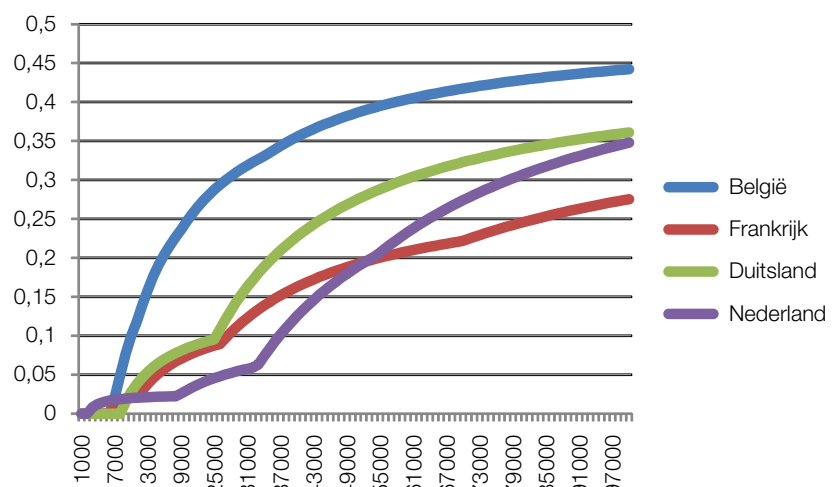
Bron: OESO, eigen berekeningen

De effecten op de inkomensverdeling zijn dan ook duidelijk. Vóór personenbelastingen beschikken de 20 procent rijkste Vlamingen over ruim 48 procent van de inkomens. Na belastingen bedraagt dit nog 'slechts' 42,5 procent. Voor de Vlamingen met een beneden gemiddeld inkomen (de onderste vijf decielen uit de inkomensverdeling) liggen deze percentages op respectievelijk 21 en 25 procent (zie figuur 3).

Merk op dat figuur 3 wel rekening houdt met mogelijke aftrekposten en uitzonderingsmaatregelen allerhande. Hoewel deze aftrekmogelijkheden vooral de middenklasse en de relatief rijken ten goede komen, hebben ze al met al een vrij bescheiden effect op de progressiviteit van ons personenbelastingstelsel (Van Cauter en Van Meensel, 2006). De conclusie is dan ook dat, zelfs met de mogelijke ontwijkposten, de belastingdruk op arbeid erg hoog ligt en iedereen, met de bedrijfsweld en de goede verdiemers op kop, sterk bijdraagt aan de belastingontvangsten.

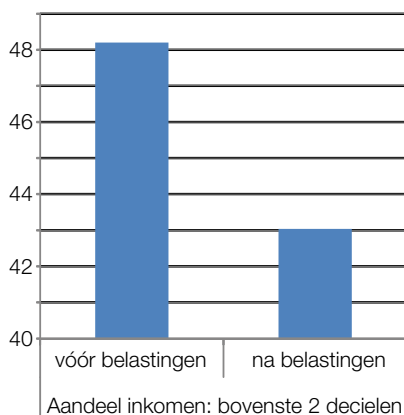
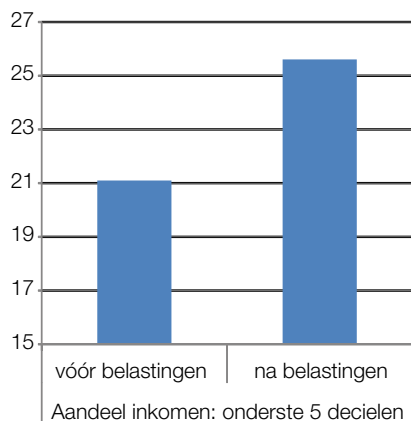
2. De totale lastendruk voor ondernemingen

Als ondernemers klagen over de hoge belastingdruk, wordt er dan ook in de eerste plaats gerefereerd aan de belastingen op arbeid. Deze belastingen wegen immers zeer zwaar door. Terwijl vennootschapsbelastingen 2,5 procent van

Figuur 2: Gemiddelde aanslagvoet inkomensbelasting.

Bron: OESO, eigen berekeningen

Figuur 3:
Inkomensongelijkheid vóór en na inkomensbelastingen.

Bron: FOD financiën, eigen berekeningen

ons BBP uitmaakten in 2009 (ruim 8,5 miljard euro), zijn sociale lasten en belastingen op arbeid goed voor 22 procent van het BBP, ofwel 76 miljard euro. Uiteindelijk betalen werkgevers de gehele loonkost en nemen zij de lasten van arbeid integraal op zich. In dat opzicht kunnen de belastingen op arbeid beschouwd worden als een bedrijfsbelasting. Zelfs een onderneming die nul procent vennootschapsbelasting afdraagt, bijvoorbeeld door een gerealiseerd verlies, draagt daarvoor bij tot de staatskas.

Meer nog, zelfs indien de vennootschapsbelasting morgen volledig wordt afgeschaft of er een algemeen nultarief wordt ingevoerd, zouden Belgische ondernemingen nauwelijks minder belastingen betalen dan gemiddeld binnen de EU10.² Figuur 4 geeft de totale belastingdruk voor bedrijven weer als percentage van het BBP en illustreert dit. Deze belastingdruk bestaat uit de vennootschapsbelastingen enerzijds en de belastingen op arbeid anderzijds.³ Zelfs zonder vennootschapsbelastingen zou onze lastendruk zich nauwelijks beneden het Europese gemiddelde bevinden. Bij elke discussie

over het belastingregime moet er aldus duidelijk rekening gehouden worden met de lasten op arbeid. Enkel rekening houden met de vennootschapsbelasting geeft ons inziens een sterk vertekend beeld.

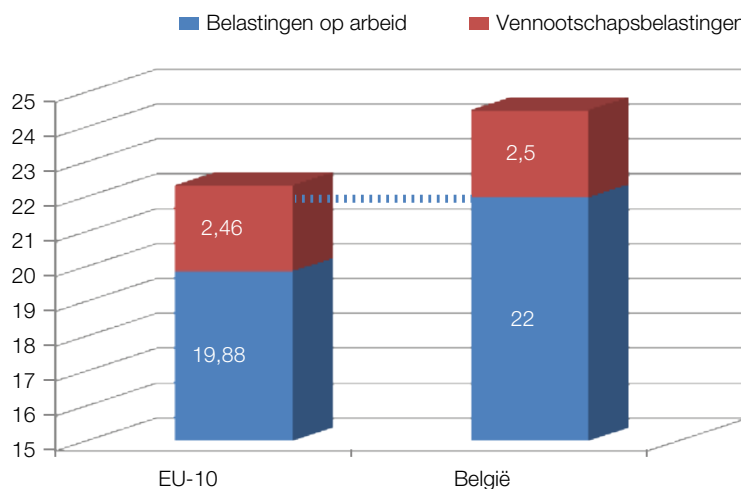
3. Kloof tussen effectief en officieel tarief

De idee van ons land als belastingparadijs moet dus op basis van bovenstaande cijfers gerelativeerd worden, maar niet helemaal weggewuifd. Het valt op dat er een zeer grote kloof gaapt tussen het officiële vennootschapsbelastingtarief van 33,99 procent en het effectief betaalde. Zoals figuur 5 weergeeft, schat

Eurostat het werkelijke betaalde tarief op 16,9 procent in 2009. Ook in andere Europese landen loopt het verschil tussen het officiële en het werkelijke tarief soms op, maar ons land spant de kroon samen met Nederland en Frankrijk.

De grote kloof tussen het effectief betaalde tarief en het officiële is een duidelijke constante doorheen de literatuur (zie bijvoorbeeld ook Elschner en Vanborren, 2009). Het grote verschil tussen het officiële tarief en de reële belastingen valt grotendeels te verklaren door de complexiteit van ons belastingstelsel. Er bestaan talrijke aftrekposten, uitzonderingsmaatregelen, vrijstellingen, verlaagde tarieven, verminderingen, compensaties en dergelijke meer. Precieze en internationaal vergelijkbare cijfers zijn vaak moeilijk te vinden, maar een schatting van het HIVA maakt gewag van minderontvangsten voor onze staatskas van 66 miljard euro.⁴ De minderontvangsten op zowel personenbelasting als op vennootschapsbelasting

4 Een zeer belangrijke kanttekening bij dit enorm hoge cijfer is dat de belastbare basis als constant wordt verondersteld. In de praktijk gaat dit niet op; indien de effectieve belastingdruk fors de hoogte in gaat, zou heel wat economische bedrijvigheid ophouden te bestaan, naar het buitenland of naar de zwarte sector verhuizen. Het wegwerken van deze minderontvangsten zou de overheid daarom geen 66 miljard euro opleveren, maar een beduidend lager bedrag.

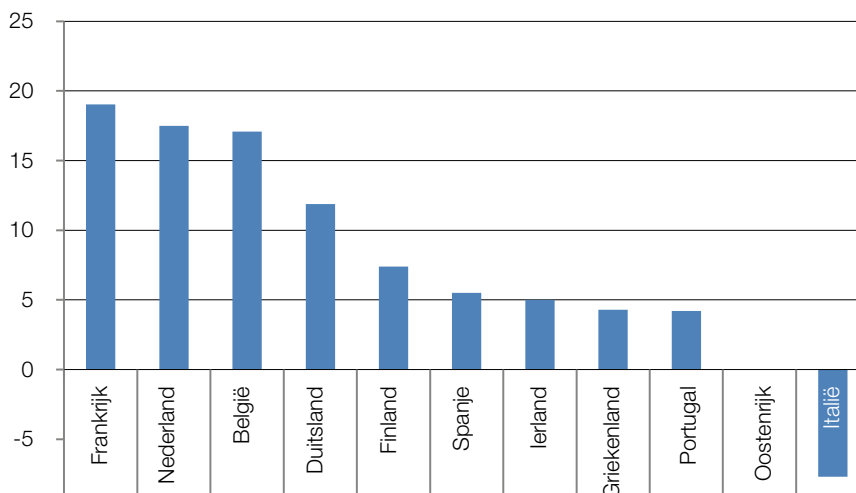

Figuur 4:
Belastingdruk van ondernemingen als percentage van het BBP.

Bron: Eurostat, eigen berekeningen

2 Met deze landen worden Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, Ierland, Oostenrijk, Finland, Griekenland, Nederland bedoeld, de oorspronkelijke eurolanden zonder België en Luxemburg.

3 We maken abstractie van andere belastingen omdat die internationaal moeilijk te vergelijken zijn.

Figuur 5: Verschil officieel tarief en werkelijk betaald tarief in de vennootschapsbelasting.

Bron: Wereldbank, OESO, eigen berekeningen

zijn hierbij de belangrijkste posten. In de meest recente cijfers, daterend van 2007, loopt de staatskas 22,8 miljard mis door verminderingen inherent aan de vennootschapsbelastingen en nog eens 1,3 miljard door verminderingen als uitzondering op het belastingsysteem. Deze wirwar van aftrekposten heeft allerlei negatieve gevolgen. We sommen er vier op.

3.1. Niet iedereen is gelijk voor de fiscus

Er wordt wel eens gezegd dat zeer grote ondernemingen de bestaande mogelijkheden om belastingen te ontwijken, beter benutten. Zij kunnen zich immers beter laten adviseren, kunnen hun weg beter vinden in ons belastingsysteem en zijn in staat om ingewikkelde fiscale constructies op te zetten. Dit idee blijkt steek te houden. Op basis van de Trends Top data kunnen we een schatting maken van de gemiddelde vennootbelastingdruk via de jaarrekeningen van de 30.000 grootste ondernemingen. De gemiddelde belastingdruk, varieert sterk van bedrijf tot bedrijf, maar bedraagt gemiddeld 19,4 procent (zie figuur 6).⁵ Dit cijfer bevestigt de grote kloof tussen het officiële en het reële tarief.

⁵ Deze cijfers hebben betrekking op 2009. We houden enkel rekening met ondernemingen die in dat jaar een winst geboekt hebben volgens de jaarrekening.

Figuur 6 geeft ook aan dat de allergrootste bedrijven in ons land merkelijk minder vennootschapsbelastingen betalen dan de kleine en middelgrote.⁶ Ook zeer kleine ondernemingen met geen of hooguit vier werknemers betalen minder dan het gemiddelde, waarschijnlijk ten gevolge van de verlaagde tarieven voor vennootschappen met een belastbaar inkomen beneden de 322.500 euro. Het effect hiervan op de uiteindelijke belastingdruk is evenwel relatief beperkt.

De verklaringen voor de slechts geringe belastingdruk voor de grootste ondernemingen zijn velerlei. Zo vielen sommige grote ondernemingen in 2009 nog onder het systeem van de zogenaamde coördinatiecentra, een fiscaal gunstregime bedoeld voor grote multinationale ondernemingen, dat onder Europese druk ondertussen uitgedoofd is sinds vorig jaar. Heel wat andere maatregelen, zoals het gunstregime voor opbrengsten uit octrooien, de vrijstelling van de meerwaarden op aandelen, de definitief belaste inkomsten, de investeringsaftrek, enzovoort, komen vaak vooral grote ondernemingen ten goede.

De notionele interestaftrek komt in dat verhaal onvermijdelijk ook in beeld. Dankzij deze maatregel kunnen be-

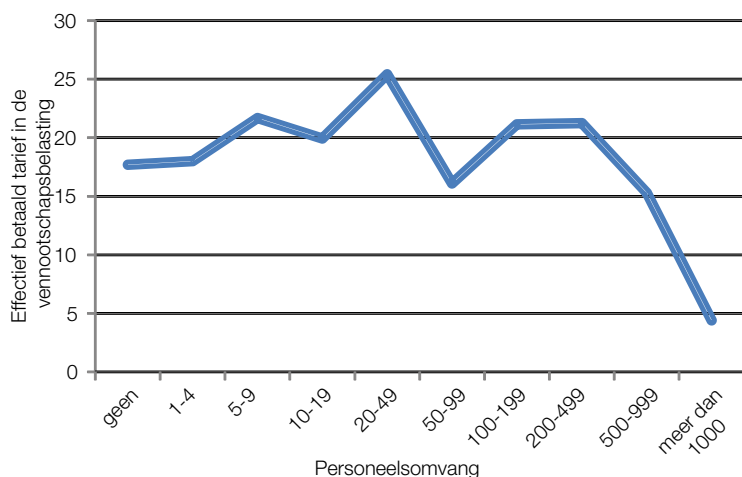
⁶ We houden enkel rekening met ondernemingen die een positief resultaat geboekt hebben.

drijven een fictieve rente op het eigen vermogen in mindering brengen van de belastbare winst. Gedurende de recente crisis is gebleken dat heel wat bedrijven gebaat zijn bij het aanleggen van een grote kapitaalbuffer waartoe de notionele interest aanzet. Hoewel ook heel wat kleinere bedrijven genieten van deze maatregel, spreekt het voor zich dat bedrijven met een groot eigen vermogen beter gebruik kunnen maken van de notionele interestaftrek. Multinationale ondernemingen kunnen 'schuiven' met kapitaal over de landgrenzen heen, waardoor ze hun eigen vermogen in de Belgische afdeling kunnen opblazen om zo maximaal gebruik kunnen maken van deze fiscale maatregel. Een expliciete doelstelling van deze maatregel was dan ook het bevorderen van kapitaalsintensieve investeringen en een stimulans te vormen voor multinationals om bepaalde groepsactiviteiten zoals centrale inkoop, groepsfinanciering en factoring aan een Belgisch groepslid over te laten.

Omgekeerd betalen heel wat multinationale bedrijven hun belastingen voor een groot deel al in het buitenland. Aangezien eenzelfde activiteit maar één keer belast kan worden, vermindert dit de vennootschapsbelastingen die België int. Het is dan ook relatief eenvoudig om, boekhoudkundig gezien, het gros van de winst te laten toekomen in een land met een fiscaal gunstig regime. Zo kan de moederonderneming een lening aangaan of diensten aankopen bij een dochter in een fiscaal voordelig land. Indien deze diensten of lening aan een zware kostprijs komen, stijgen de winsten in de dochter ten koste van de moedermaatschappij. Bovendien kunnen bedrijven vroegere verliezen ook in mindering brengen van hun belasting.

Grote multinationals genieten niet enkel in ons land van een gunstig fiscaal tarief. In heel wat andere landen woedt immers een gelijkaardige discussie.⁷ In

⁷ In Nederland bijvoorbeeld, betalen de twintig grootste ondernemingen gemiddeld minder dan tien procent vennootschapsbelastingen, zo schat hoogleraar belastingrecht Michielsens. In de Verenigde Staten is een klein schandaal losgebarsten toen bleek dat General Electric, één van de grootste Amerikaanse bedrijven, helemaal geen belastingen betaalde in 2010 en dit ondanks mooie winstcijfers.

Figuur 6: Effectieve vennootschapsbelastingen afhankelijk van de personeelsomvang van de onderneming, 2009.

Bron: VKW Metena

zekere zin wordt er zwaar concurrentie geleverd voor het aantrekken van internationale ondernemingen. Zoals het systeem van de coördinatiecentra illustreert, worden er zowel in binnenland als buitenland heel wat maatregelen uitgedokterd precies om grote buitenlandse investeerders aan te trekken. In dit opzicht hoeft het weinig te verwonderen dat deze grote multinationals relatief weinig vennootschapsbelastingen betalen.

3.2. Een ingewikkeld systeem zet aan tot fraude

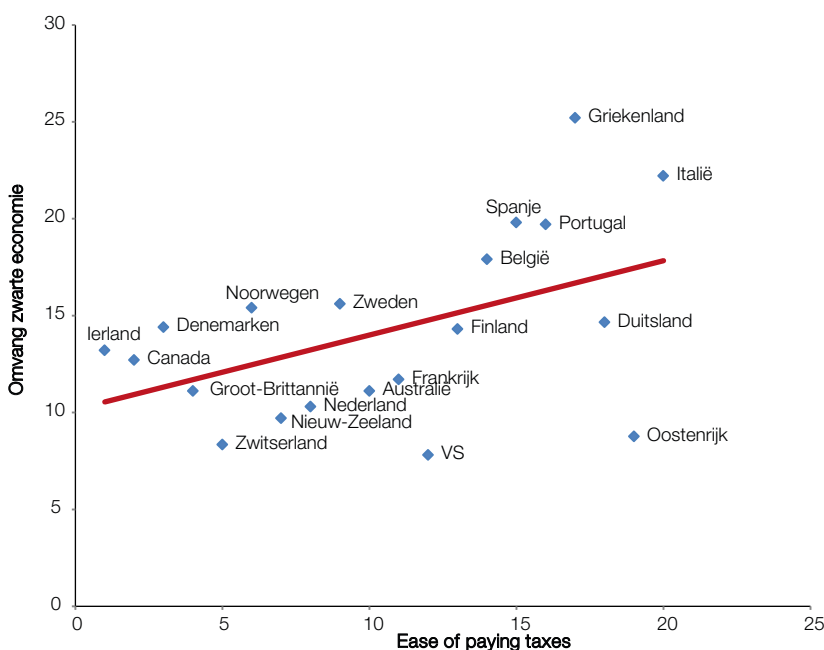
Bovenstaande cijfers en analyse houden geen rekening met regelrechte fraude. Terwijl een ingewikkeld belastingstelsel allereerst aanzet aan tot belastingontwijking, volstrekt legale manieren om minder belastingen te betalen, worden er ook veel belastingen ontdoken in ons land. De zwarte economie in ons land in 2008 bedraagt bijvoorbeeld 17,9 procent volgens onderzoek van Friedrich Schneider, professor economie aan de universiteit van Linz, wat maar liefst 5,7 procentpunten boven het gemiddelde van onze drie grootste buurlanden ligt. Andere schattingen liggen veel lager doordat Schneider het begrip 'zwarte economie' heel ruim invult, bijvoorbeeld met inbegrip van allerlei illegale praktijken zoals drughandel of prostitutie.

De Nationale Bank hanteert dan weer een veel engere definitie, waarbij sommige vormen van fiscale fraude zoals BTW-carroussels of de niet-aangifte van inkomsten uit vermogen niet in vervat zijn. Zij schat de grootte van de zwarte economie op 3,8 procent van de totale economie.

Hoewel de schattingen rond fraude of de omvang van de zwarte economie al dus erg uiteenlopen, valt één constante op: volgens alle internationale vergelijkingen binnen de muntunie, komt fraude het meest voor in de Mediterrane landen (op Frankrijk na) én in ons land.⁸ Typisch doen we beter dan Griekenland, Italië en Spanje, maar slechter dan alle andere eurolanden. Deze slechte score houdt waarschijnlijk verband met de complexiteit van ons belastingstelsel. Empirisch bestaat er een link tussen beide variabelen.

In figuur 7 hanteren we de *ease of paying taxes* indicator opgesteld door de Wereldbank in samenwerking met PricewaterhouseCoopers als proxy voor de complexiteit van de belastingen. Deze indicator geeft het gemak weer om belastingen te betalen in verschillende landen voor een representatief bedrijf. We maken een rangschikking van een aantal Europese en Angelsaksische

8 We verwijzen hiervoor ondermeer naar Schneider (2010), Lacko (2000), Caridi en Passeridi (2001) en cijfers van de Europese Commissie en de Wereldbank.

Figuur 7: Complexe fiscaliteit houdt verband met fraude.

Bron: Schneider, 2010, PWC en Wereldbank, 2011, eigen berekeningen

landen; landen met een lage score hebben een eenvoudig fiscaal regime, terwijl een hogere score wijst op meer complexiteit. België scoort vrij slecht op deze rangschikking met een plaats 14 op een totaal van 20 landen. Deze rangschikking relateren we aan de omvang van de zwarte economie, die afgebeeld wordt op de verticale as. Figuur 7 suggereert dat er een verband bestaat: Landen met een eenvoudig belastingstelsel hebben overwegend een kleinere zwarte economie en vice versa.

3.3. Bedrijven kiezen eenvoud en duidelijkheid

Een ander nadeel van ons complex systeem is dat dit onzekerheid en onduidelijkheid in de hand werkt. Voor (buitenlandse) bedrijven is het niet altijd eenvoudig om in te schatten hoeveel belastingen men moet betalen. Deze onzekerheid draagt niet bij tot ons investeringsklimaat. Los nog van de onzekerheid, valt het prijskaartje van een goede fiscale omkadering niet te onderschatten. PricewaterhouseCoopers en de Wereldbank stellen jaarlijks een zogenaamde 'tax compliance' ranking op, wat de tijd en kosten weergeeft voor een middelgrote onderneming om zich in orde te stellen met de belastingwetgeving. Dit heeft niet zo zeer betrekking op de hoogte van de betaalde belastingen, maar wel met de kosten om zich te informeren, belastingen aan te geven, formulieren in te vullen, het inhuren van belastingadvies en dergelijke meer. Ook hier scoort België niet zo goed vergeleken met heel wat andere OESO-landen. Zo worden er bijvoorbeeld 63 verschillende belastingen geheven worden op de bedrijfssector (cijfer voor 2009). Niet in het minst door de vele uitzonderingsmaatregelen en aftrekposten, spendeert het gemiddelde bedrijf bovendien heel wat tijd en moeite om zich in orde te stellen met onze belastingwetgeving. De middelen die de bedrijfssector hiervoor inzet, kunnen beter benut worden.

3.4. Zware last belastingadministratie

Tot slot zou ook onze belastingadministratie gebaat zijn bij een eenvoudiger belastingstelsel. De regels zijn momen-

teel zo complex dat het heel moeilijk is om door de bomen het bos nog te zien, ook voor de controleurs zelf. Het is veel makkelijker om misbruiken op te sporen in een transparant en eenvoudig belastingstelsel. Een land met een complex belastingstelsel heeft sterke controles en een redelijke pakkans in geval van misbruiken nodig. De grens tussen belastingontwijking en -ontduiking, tussen wat geoorloofd is en waar men tegen moeten optreden, is immers niet altijd goed te maken in de praktijk, wat aanzet tot allerhande fiscale spitsvondigheden. Mee door de ingewikkelde regels was ons justitie-apparaat niet in staat om grote fraudezaken succesvol af te ronden. Ondertussen zijn er heel wat maatregelen genomen voor een betere aanpak zoals de verruimde mogelijkheden voor het afsluiten van een minnelijke schikking of het zogenaamde 'una via' systeem dat een betere taakverdeling tussen fiscus en gerecht vooropstelt en dubbelwerk vermindert. Dit alles maakt normaal gezien capaciteit vrij voor zowel gerecht als administratie. Desondanks zou een eenvoudiger fiscaliteit de werkdruk verlichten van de administratie, en de indruk van straffeloosheid die nu kan ontstaan, verder wegwerken.

4. Beleidsmaatregelen

Het beleid is zich bewust van de opgesomde pijnpunten en werkt maatregelen uit om hier aan tegemoet te komen.

4.1. Gelijke behandeling belastingplichtigen

De gelijke behandeling van belastingplichtigen is bijvoorbeeld in toenemende mate een aandachtspunt. Het is al langer bekend dat de feitelijke belastingdruk niet alleen verschilt naargelang de grootte van de onderneming, maar ook van regio tot regio. Een onderzoek uit 2004, bijvoorbeeld, becijferde dat Vlaamse ondernemingen gemiddeld meer belastingen betalen dan Waalse of Brusselse ondernemingen (Vandenbussche en Crabbé, 2004). Dit resultaat komt ook naar voor in ons resultaat, hoewel de verschillen beperkt zijn en de resultaten van Brussel sterk beïnvloed worden door de aanwezigheid van heel

wat zeer grote ondernemingen. Toch is dit een opmerkelijk resultaat aangezien vennootschapsbelastingen een federale materie is. De controle op belastingaangiften vindt evenwel wel op lokaal niveau plaats, wat een mogelijke verklaring biedt.

Ook uit een recente doorlichting van Deloitte, in opdracht van Carl Devlies, staatssecretaris voor de coördinatie van de fraudebestrijding, blijkt dat niet alle ondernemingen gelijk behandeld worden door de fiscus. Terwijl een bedrijf uit Roeselare een controlekans heeft van zeven procent op een 'grondige verificatie,' loopt dit percentage in Nijvel terug tot slechts één procent. De redenen voor deze verschillen zijn velerlei. Allereerst selecteren de controlebureaus nog grotendeels zelf welke bedrijven gecontroleerd worden. Daarnaast is het personeel, en dus ook de werklust, ongelijk verdeeld over de controlediensten, ondermeer door het ontbreken van managementinstrumenten voor de opvolging en inzet van het personeel. Ook voor de performantie van de controlediensten bestaan er te weinig meetinstrumenten.

Terwijl de kans op controle en de werklust varieert van regio tot regio, kan de interpretatie van de regels ook verschillen van controleur tot controleur. Zoals aangegeven, bestaat er een heel grote grijze zone tussen belastingontwijking en -ontduiking. De interpretatie van de regels kan daarom verschillen wat de gelijkvormige behandeling in de weg staat; de ene belastingaftrek wordt bijvoorbeeld soms wel en soms niet toegelaten. Behalve een vereenvoudiging van de wetgeving, zouden duidelijker richtlijnen en centrale controlemodellen en controleaanpak soelaas bieden om tot een fair level playing field te komen.

4.2. Strijd tegen fraude

Nu onze staatskas extra middelen moet zoeken, wordt een betere inning van de (vennootschaps)belastingen weer een prangend thema. Hierbij gaat veel aandacht uit naar de concrete bestrijding tegen fraude. In dit verband zijn er recent twee actieplannen uitgewerkt met meer dan 100 concrete programmapunten.

Zo kan onze overheid nog meer werk maken van het koppelen van databanken om op deze manier op zoek te gaan naar statistische verbanden, het zogenaamde datamining. Dit laat toe om statistische anomalieën op te sporen die op hun beurt aanleiding geven tot gerichte controles. In de controleperiode 2010-2011 werd maar liefst 85 procent van te onderzoeken dossiers centraal geselecteerd op basis van dergelijke technieken (Rekenhof, 2011). Toch kan de uitwisseling van gegevens tussen fiscale en sociale administraties nog verder uitgebreid worden, zoals Frankrijk recent gedaan heeft.

De opheffing van het bankgeheim vormt een andere stap in de goede richting. Wanneer de administratie vermoedens heeft van fraude, kan ze informatie opvragen bij financiële instellingen (tot zeven jaar terug), die sinds kort ook verplicht zijn om deze informatie mee te delen. Er bestonden vroeger al procedures voor de opheffing van het bankgeheim, maar deze werden niet zo vaak toegepast. Bovendien werd ons land soms (officieel) geklassificeerd als belastingparadijs door het bestaan van het bankgeheim. Nu bestaat er een versoepelde procedure, waarin de regels en voorwaarden duidelijk omschreven worden, waardoor gevallen van fiscale fraude waarschijnlijk makkelijk op te sporen en te bestrijden zijn.

Een ander specifiek actiepunt dat het vermelden waard is, betreft het opdoeken van slapende vennootschappen, i.e. vennootschappen die geen activiteiten (meer) uitoefenen. Slapende vennootschappen zijn een gegeerd vehicle voor het opzetten van georganiseerde fraudezaken. In principe kan een onderneming die drie opeenvolgende jaren geen jaarrekening neerlegt, ontbonden worden door de rechtbank van koophandel. Op zich is dat een lange periode en kan er al sneller opgetreden worden indien een onderneming onvoldoende activiteit uitoefent. Daarnaast wordt er ook vaak helemaal niet opgetreden door een te grote werklast van de rechtbank. Er is aldus behoefte aan een eenvoudige procedure om niet-actieve vennootschappen op te doeken, zonder de rechtbank hiervoor zwaar te belasten.

4.3. Zekerheid belastingplichtigen

Zoals vermeld is onze wetgeving niet altijd zo duidelijk. Heel wat fiscale spits-technologie balanceert op de grens met het ontoelaatbare. Dit brengt onzekerheden met zich mee, wat negatief inspeelt op de aantrekkelijkheid van België als investeringsland. Mogelijk worden fiscale constructies verworpen, wat leidt tot hoger dan ingeschatte belastingen en in het ergste geval een langdurend conflict met de overheid. Sinds 2005 heeft de overheid een Rulingcommissie opgericht om deze onzekerheid te beperken.⁹ Onder bepaalde voorwaarden (er mag bijvoorbeeld geen hangend geschil bestaan tussen de onderneming in kwestie en de staat), kunnen ondernemingen hier advies inwinnen hoe hun verrichtingen fiscaal behandeld zullen worden. Hierdoor kunnen bedrijven van te voren inschatten of het een goed idee is om pakweg een vruchtgebruikconstructie op te zetten en kunnen fiscale conflicten vermeden worden.

Deze Rulingcommissie brengt ook adviezen uit, standpunten over fiscale kwesties die duidelijkheid scheppen voor alle ondernemingen, ook diegenen zonder concrete vraag. Het is groot belang dat deze commissie onafhankelijk zijn werk kan blijven uitvoeren en over de nodige middelen kan beschikken. Het aantal dossiers die deze commissie behandelt, neemt immers jaar na jaar toe, terwijl het veelal over zeer complexe materies gaat. Bovendien blijkt uit enquêtes dat deze Rulingcommissie nog vaak te onbekend is, vooral bij buitenlandse ondernemingen.¹⁰ Het bestaan van deze commissie is een troef voor het aantrekken van buitenlandse investeerders die nog beter uitgespeeld kan worden.

4.4. Internationale samenwerking

Tot slot groeit het besef dat multinationale ondernemingen heel wat problemen

⁹ In sommige andere landen, zoals Nederland, bestaan een gelijkaardige institutie al veel langer.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld de jaarlijkse 'Barometer van de Belgische attractiviteit' van Ernst & Young die peilt naar de bekendheid van de Rulingcommissie bij investeerders.

opwerpen voor het belastingsysteem die nauwelijks op te lossen zijn zonder internationale samenwerking. Verrekenprijzen vormen een voorbeeld. De prijs waaraan transacties plaatsvinden binnen multinationale ondernemingen (of gelieerde ondernemingen), de zogenaamde verrekenprijs, heeft invloed op de uiteindelijke winst in binnen- en buitenland. De idee dat deze transacties aan een marktconforme prijs moeten plaatsvinden (het zogenaamde arm's length principe) wint terrein, ook in heel wat wetgevingen. Zo kunnen belastingadministraties belastingen opeisen op winsten die al belast zijn in een ander land indien men van mening is dat de winsten in eigen land kunstmatig laag worden gehouden. De interpretatie en naleving van verrekenprijzen verschilt echter van land tot land, wat opnieuw heel wat onzekerheid en werk oplevert voor de bedrijfs wereld. Zowel binnen Europa als daarbuiten probeert men daarom tot een meer gelijkvormige aanpak te komen.

Binnen de Europese unie probeert men zelfs verder te gaan. Hoewel het opgeven van fiscale autonomie een heikel punt blijft, vinden er toch aanzetten plaats voor het komen van een zekere harmonisatie, een 'common tax policy' om te voorkomen dat landen te sterk concurreren met belastingvoordelen om buitenlandse investeringen aan te trekken (net zoals er strikte regels bestaan rond het subsidiebeleid van ondernemingen). Bovendien wordt fraude, zowel fiscaal als sociaal, in toenemende mate grensoverschrijdend, waardoor de strijd hiertegen extra internationale samenwerking vereist.

5. Conclusie

Een hoge belastingdruk is schadelijk voor het ondernemerschap. Qua open deur kan dit tellen. Vooral als gekeken wordt naar de belastingen op arbeid scoort ons land niet goed op dit terrein. Wat evenwel minder goed gekend is, is de impact van de complexiteit van ons belastingsysteem. Vooral grote ondernemingen kunnen gebruik maken van de achterpoorten van ons systeem, waardoor een gelijke behandeling in het gedrang komt. Bovendien dragen onze

complexe regels ook bij tot regelrechte fraude en creëert dit onzekerheid en extra werk voor fiscalisten en onze belastingadministratie.

Alle bovenstaande beleidsmaatregelen om deze fenomenen tegen te gaan, hebben stuk voor stuk hun merites. We pleiten voor een zo gelijk mogelijke behandeling van de belastingplichtigen, zowel in de kans op controle als in de interpretatie van de regels. De inspanningen om hier uniformiteit in te krijgen, zijn zeer waardevol. De interpretatie van de regels moet ook zo duidelijk mogelijk worden gecommuniceerd om de grijze zone tussen ontwijking en fraude te minimaliseren. De oprichting van de rulingcommissie is wat dit betreft een stap in de goede richting. Een verdere opdrijving van de strijd tegen fraude helpt eveneens om tot een eerlijke concurrentie te komen.

De meest voor de hand liggende aanbeveling van ons land, is evenwel voor het terugdringen van de complexiteit van ons belastingstelsel. Hoe eenvoudiger het belastingstelsel, hoe minder misbruiken er kunnen plaatsvinden en hoe makkelijker de controle wordt. Bovendien neemt het belang van fiscaal advies af in een minder ingewikkeld systeem, waardoor elk bedrijf meer op gelijke leest wordt geschoeid.

Voor een kleine, open economie als de onze die nauwelijks eigen grote ondernemingen onder de rangen heeft, zou het evenwel economische zelfmoord zijn alle aftrekken af te schaffen bij een ongewijzigd tarief van 33,99 procent. Onze hoge lasten op arbeid vormen immers al een sterk competitief nadeel. Daarnaast ligt het officiële belastingtarief op onze vennootschappen al torenhoog in ons land. Enkel het kleine Malta kent een nog hoger officieel tarief. Dit besef is breed aanwezig, ook in beleidskringen. Om toch competitief te zijn, heeft men allerlei mogelijkheden in het leven geroepen om de belastingdruk toch nog binnen de perken te houden, telkens ten koste van de eenvoud. Allicht vormt een lager algemeen tarief met minder aftrekmogelijkheden een meer efficiënte en eerlijke manier om de effectieve belastingdruk op een redelijk niveau te houden

Referenties

CARIDI, P., CASSERIDI P., (2001), The underground economy, the demand for currency approach and the analysis of discrepancies: Some recent European experience. *Review of Income and Wealth*, Series 47, number 2 (june). Online at: <http://www.roiw.org/2001/239.pdf>

DECOSTER, A., (2009), Zijn onze belastingen (nog) progressief. In: Vranccken, Campaert, Dierckx en Van Haalen, (2009), Armoede en sociale uitsluiting. Leuven: Acco.

DECOSTER, A., DE SWERDT, K., VAN CAMP, G., (2010), Effective average and marginal tax rates in the Belgian tax benefit system. *Final Report (Part 1) of the project "Belasting op arbeid en mogelijke arbeidsaanbodreacties*, Leuven: Katholieke Universiteit.

DELOITTE, (2010), Studie over de gelijke behandeling van rechthebbenden, werkgevers en belastingplichtigen: Conclusies en aanbevelingen.

ELSCHNER, C., VANBORREN, W., (2010), Corporate effective tax rates in an enlarged European union, European Commission Taxation paper, nr. 14.

LACKO, M., (2000), Hidden economy –An unknown quantity?, Comparative analysis of hidden economies in transition economies. *Economics of Transition*, vol. 8, issue 1, pag. 117-149, maart.

NATIONALE BANK, (2010), De zwarte economie in de Belgische nationale rekeningen: cijfers 2007 en evaluatie van de hogere ramingen gesuggereerd door andere studies. Brussel: Online at: <http://www.nbb.be/doc/ts/Enterprise/Activities/MonetaryPolicy/zwartwerk-NL.pdf>

PACOLET, J., STRENGS, T., (2010), De kost van fiscale en parafiscale ontwijking in België. Leuven: HIVA.

PRICEWATERHOUSECOOPERS, WERELDBANK, (2011), Paying taxes 2011: The global picture. Online at: <http://www.doingbusiness.org/~media/FPDKM/Doing%20Business/Docu->

[ments/Special-Reports/Paying-Taxes-2011.pdf](http://www.doingbusiness.org/~media/FPDKM/Doing%20Business/Docu-ments/Special-Reports/Paying-Taxes-2011.pdf)

SCHNEIDER, F., (2010), The influence of the economic crisis on the underground economy in Germany, Greece and the other OECD-countries in 2010: a (further) increase. Online at: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/LatestResearch2010/ShadEcoOECD2010.pdf>

VAN CAUTER, K., VAN MEENSEL, L., (2006), Het herverdelende karakter van de belastingen en de sociale bijdragen. *Economisch Tijdschrift van de Nationale Bank*; 12 juni, blz. 69-87. Online at: http://www.nbb.be/doc/TS/Publications/EconomicReview/2006/ecotijd12006N_H5.pdf

VAN DEN BUSSCHE, H., CRABBÉ, K., (2004), Betalen alle grote Belgische bedrijven evenredige belasting op hun winst? Leuven: Katholieke Universiteit.